

Σημειώσεις Ευρωπαϊκού Δικαίου και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Notebooks on EU Law and European Integration

Πακέτο 3: Μη Διατήρηση Προσωπικών Δεδομένων: «Δικαίωμα στην Λήθη» -
Υπόθεση: C-131/12 Google Spain v Agencia Espanola

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δερμεντζή Αθανασία

Lifelong
Learning

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

Εισαγωγή

Από την φύση τους οι άνθρωποι είναι προγραμματισμένοι να ξεχνάνε και η θύμηση αποτελεί την εξαίρεση.¹ Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και με το διαδίκτυο, το οποίο δεν ξεχνά ποτέ. Η αποθήκευση των προσωπικών δεδομένων για τον καθένα από εμάς αποτελεί το θεμέλιο λίθο του προβληματισμού στο επίκεντρο του οποίου τοποθετείται το δικαίωμα στην λήθη. Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, οι άνθρωποι ολοένα και συνειδητοποιούν πόσο εύκολο είναι να ανασυρθούν λεπτομέρειες από την προσωπική τους ζωή στο διαδίκτυο και κατ' επέκταση το γεγονός ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εισβάλλουν στην ζωή μας μέρα με τη μέρα όλο και περισσότερο. Αυτό καθιστά το δικαίωμα στην λήθη να αποκτά μεγάλη αξία, καθώς η ραγδαία εξέλιξη του διαδικτύου έχει οδηγήσει στην δημιουργία αυξημένων κινδύνων για το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής. Ωστόσο, η ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματα που κατέχουν ως προς την ιδιωτικότητα, μπορούν να προβούν χρήσιμα ή και αναγκαία για την μελλοντική χρήση του διαδικτύου. Ο Mario Costeja González, με την υπόθεση C – 131/12, είναι ένα από τα άτομα που κατέφυγαν στην δικαιοσύνη, διότι κάποια από τα προσωπικά του στοιχεία εμφανίστηκαν στην αναζήτηση της Google, χωρίς φυσικά την συγκατάθεσή του. Ο εν λόγω κύριος, απαίτησε το δικαίωμα του στην λήθη, το οποίο απέκτησε καταφεύγοντας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Αρχικά, στη παρούσα εργασία θα αναφερθεί ο ορισμός του δικαιώματος στην λήθη, καθώς και η οδηγία 95/46 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία στην συνέχεια αναθεωρήθηκε λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας και του διαδικτύου και η οποία οδήγησε στην κατοχύρωση του δικαιώματος στην λήθη. Εν συνεχεία, θα γίνει μία νύξη για την κριτική που ασκείται σε βάρος του εν λόγω δικαιώματος με τον ισχυρισμό της καταπάτησης της ελευθερίας έκφρασης. Προχωρώντας στο δεύτερο κεφάλαιο, θα πραγματοποιηθεί μία εκτενής περιγραφή της υπόθεσης C-131/12 Google Spain v Agencia Espanola, όπου θα γίνει αντιληπτός ο λόγος για τον οποίο ο Mario Costeja González οδηγήθηκε στην δικαιοσύνη καθώς και πως χειρίστηκε την υπόθεσή του το Εθνικό Δικαστήριο της Ισπανίας. Τέλος, στα δύο τελευταία υποκεφάλαια θα γίνει αναφορά εν συντομία στις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹ V. Mayer-Schoenberger. (2009). *Delete the Virtue of Forgetting in the Digital Age*, Princeton University Press. σελ. 2.

1. Κεφάλαιο Πρώτο: «Δικαίωμα στην Λήθη»

1.1 Ορισμός

Το «Δικαίωμα στην Λήθη» (right to oblivion) ορίζεται ως το δικαίωμα να «ξεχαστεί» ένα άτομο από τα ηλεκτρονικά δίκτυα αναζήτησης και άλλες ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης με σκοπό να αυξηθούν τα επίπεδα προστασίας προσωπικών δεδομένων.² Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καθιερώσει το δικαίωμα στο να μπορεί κάποιος, εφόσον το επιθυμεί, να εξαφανίσει πλήρως παλιά του δεδομένα από το διαδίκτυο, εξασφαλίζοντας έτσι την ιδιωτικότητα καθώς και την μείωση του κινδύνου στην θέαση των προσωπικών δεδομένων (φωτογραφίες, έγγραφα, ποινικές διώξεις κ.α.).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το εν λόγω δικαίωμα, συνήθως, ισχύει με βάση τρεις θεωρήσεις. Η πρώτη θεώρηση, η οποία αναφέρει ότι το δικαίωμα στη λήθη αφορά τόσο τα προσωπικά δεδομένα που τα ίδια τα υποκείμενα έχουν αναρτήσει στο διαδίκτυο, αλλά και τα δεδομένα που έχουν αναρτήσει τρίτοι.³ Η δεύτερη θεώρηση, η οποία εστιάζει σε πολύ συγκεκριμένα πλαίσια, όπως στο να περιορίζει την νομιμότητα της δημοσίευσης για καταδικασθέντων εγκληματιών, όταν το συμφέρον της επανένταξης υπερτερεί από το συμφέρον της κοινωνίας να ενημερωθεί για την εκάστοτε ιστορία των συγκεκριμένων ατόμων και την ποινική του εγγραφή. Επί παραδείγματι, στην Γερμανία, το δικαίωμα στην λήθη έχει καταχωρηθεί στις διατάξεις και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επιτρέπεται σε άτομα που έχουν καταδικασθεί στο παρελθόν να επανενταχθούν στην κοινωνία, χωρίς να αναφέρονται τα ονόματά τους σε σχέση με το έγκλημά και την ποινή τους. Το δικαίωμα αυτό, βασίζεται σε μία ευρεία ερμηνεία του «δικαιώματος της προσωπικότητας».⁴ Τέλος, η τρίτη πτυχή του σχετίζεται με το δικαίωμα του ατόμου να εκφράζεται όπως θέλει,

² Bennet, S. C. (2012). The "Right to Be Forgotten": Reconciling EU and US Perspectives. *Berkeley Journal of International Law* (Vol. 30), σσ. 161-162

³ Koops Bert-Jaap. (2012) *Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the "Right To Be Forgotten" in Big Data Practice*. Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series, No. 08/2012: <http://ssrn.com/abstract=1986719>

⁴ Hoboken, d. J. (2013). *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember. Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment*. Amsterdam.

δίχως να αυτολογοκρίνεται εξαιτίας του φόβου να χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα που αναρτά στο διαδίκτυο κάποια στιγμή εναντίον του, δηλαδή να συνδέεται μόνο με πληροφορίες που αφορούν στο τώρα. Η τρίτη πτυχή του δικαιώματος αφορά περισσότερο φιλοσοφικές και ψυχολογικές αναλύσεις και λιγότερο νομικές. Αυτό συμβαίνει γιατί εστιάζει στη σημασία του εδώ-και-τώρα για τις κοινωνικές σχέσεις και εμπειρίες, προκρίνοντας το δικαίωμα του ατόμου να εκφράζεται ελεύθερα, χωρίς το φόβο ότι τα λεγόμενα του θα χρησιμοποιηθούν εναντίον του αργότερα, όταν ενδεχομένως η προσωπικότητά του θα έχει αλλάξει.⁵

1.2 Οδηγία 95/46 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και η Αναθεώρηση Αυτής

Η παρούσα οδηγία αναφέρεται στην προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Στόχος της οδηγίας είναι «η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μέσω του καθορισμού κατευθυντήριων αρχών που προσδιορίζουν τη νομιμότητα της επεξεργασίας αυτής».⁶ Οι αρχές αυτές αφορούν, εν συντομία, την ποιότητα των δεδομένων, τη νόμιμη επεξεργασία αυτών καθώς και τις ειδικές κατηγορίες επεξεργασίας. Επιπλέον, δεν μπορεί να λείπει η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων προσώπων σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων, το δικαίωμα πρόσβασης των προσώπων αυτών στα δεδομένα, οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί και το δικαίωμα αντίταξης. Τέλος, η εμπιστευτικότητα και η ασφάλεια της επεξεργασίας καθώς επίσης και η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων της επεξεργασίας σε ελεγκτική αρχή είναι σημαντικά σημεία των εν λόγω αρχών.

Κάθε πρόσωπο έχει την δυνατότητα νομικής προσφυγής στην περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων του καθώς και το δικαίωμα αποκατάστασης της ζημιάς που υπέστησαν τα παραπάνω δικαιώματα λόγω παράνομης επεξεργασίας των προσωπικών του δεδομένων. Εν συνεχεία, στην οδηγία σημειώνεται ότι επιτρέπονται

⁵ Koops Bert-Jaap. (2012) *Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the "Right To Be Forgotten" in Big Data Practice*. Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series, No. 08/2012: <http://ssrn.com/abstract=1986719>

⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (1995). *Οδηγία 95/46/ΕΚ Για την Προστασία των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και για την Ελεύθερη Κυκλοφορία των Δεδομένων Αυτών*. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αρ. L 28/3. Λουξεμβούργο

οι μεταβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από κράτος μέλος σε τρίτη χώρα, υπό την προϋπόθεση ότι η τρίτη χώρα διαθέτει το κατάλληλο επίπεδο προστασίας. Αν η εν λόγω χώρα δεν διαθέτει την κατάλληλη προστασία, δεν μπορούν να γίνουν οι μεταβιβάσεις, εκτός από κάποιες αυστηρά συγκεκριμένες περιπτώσεις. Η οδηγία αποσκοπεί στο να διευκολύνει την εκπόνηση κωδίκων εθνικής και κοινοτικής συμπεριφοράς, οι οποίοι θα συμβάλουν στην ομαλή εφαρμογή των κοινοτικών και εθνικών διατάξεων.⁷

Στις 25 Ιανουαρίου του 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε μία σφαιρική μεταρρύθμιση των κανόνων του 1995 περί προστασίας δεδομένων της Ε.Ε. με στόχο την ενίσχυση των επιγραμμικών δικαιωμάτων στην ιδιωτικότητα και την ενδυνάμωση της ψηφιακής οικονομίας της Ευρώπης. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έγιναν με βάση την τεχνολογική πρόοδο και την εξέλιξη του διαδικτυακού περιβάλλοντος με σκοπό να κατοχυρώνονται μελλοντικώς τα δικαιώματα στην ιδιωτικότητα. Στις βασικές αλλαγές που επέρχονται με τη μεταρρύθμιση συγκαταλέγονται, εκτός των άλλων, και η υποχρέωση των επιχειρήσεων και των οργανισμών να ενημερώνουν τις εθνικές αρχές ελέγχου σχετικά με σοβαρές παραβιάσεις της προστασίας δεδομένων το συντομότερο δυνατό, οι διάφορες οντότητες θα είναι υποχρεωμένες να έχουν επαφές μόνο με μία ενιαία εθνική αρχή προστασίας δεδομένων στη χώρα της Ε.Ε. στην οποία βρίσκεται η κύρια εγκατάστασή τους καθώς και η θέσπιση του δικαιώματος στην λήθη, το οποίο θα βοηθά τους ανθρώπους να διαχειρίζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους κινδύνους που υπάρχουν σε συνάρτηση με την προστασία δεδομένων στο διαδίκτυο. Οι πολίτες θα έχουν την δυνατότητα να ζητήσουν διαγραφή των δεδομένων τους, αν δεν υφίστανται νόμιμοι λόγοι που να απαιτούν την διατήρησή τους.⁸

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα προσωπικά δεδομένα σχετίζονται με ένα φυσικό πρόσωπο, χωρίς να έχει σημασία αν η πληροφορία αναφέρεται στον ιδιωτικό, επαγγελματικό ή τον δημόσιο βίο του εκάστοτε προσώπου. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. ορίζει ότι κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών του δεδομένων σε

7

Europa.eu:
http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/data_protection/114012_el.htm

⁸ European Commission. Press Release Database. (2015). Η Επιτροπή προτείνει τη σφαιρική μεταρρύθμιση των κανόνων περί προστασίας δεδομένων με σκοπό την αύξηση του ελέγχου που οι χρήστες ασκούν επί των δεδομένων τους και τη μείωση των εξόδων για τις επιχειρήσεις. IP/12/46

όλες τις πτυχές της ζωής του: στο σπίτι, στην εργασία, στις αγορές του, ως ασθενής, στο αστυνομικό τμήμα ή στο διαδίκτυο.⁹ Όντας σε μία ψηφιακή εποχή, η συλλογή και η αποθήκευση πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα έχουν πρωταρχική σημασία. Στο διαδίκτυο δεν υφίστανται σύνορα ιδιωτικότητας, τα οποία θα μπορούσαν να εξαλείψουν σημαντικούς κινδύνους του διαδικτύου και κατ' επέκταση στην ζωή ενός ατόμου. Ωστόσο, υπάρχουν μερικές επικρίσεις ως προς τα νέα δεδομένα ενίσχυσης της ιδιωτικότητας και του δικαιώματος στην λήθη, προβάλλοντας κυρίως το επιχείρημα ότι οι νέες μεταρρυθμίσεις παραβιάζουν το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης του λόγου. Στην επόμενη ενότητα θα γίνει μία νύξη επί του παραπάνω ζητήματος μέσω μιας κριτικής αποτίμησης που φαίνεται να υφίστανται.

1.3 Το Δικαίωμα στην Λήθη σε Σχέση με την Ελευθερία Έκφρασης

Εξετάζοντας τις μεταρρυθμίσεις του 2012, προκύπτει το ερώτημα αν τελικά η εξέλιξη αυτή είναι άρτια. Υποστηρίζεται ότι ορισμένοι κανόνες της νομοθεσίας είναι ασυμβίβαστοι με την ελευθερία έκφρασης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο άρθρο 11 του Χάρτη της Ε.Ε. καθώς και στα εκάστοτε Συντάγματα των κρατών - μελών. Σε γενικές γραμμές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η προστασία των δεδομένων μπορεί να επηρεάσει άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων είναι και το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης.¹⁰ Ως εκ τούτου, μία βασική αρχή που απορρέει είναι πως το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στην ελευθερία της έκφρασης πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα. Η *in abstracto* ισοτιμία, όμως, μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί ως *in concreto* υπεροχή.¹¹ Πρέπει να αναζητείται κάθε φορά δίκαιη εξισορρόπηση κι να γίνεται *ad hoc* κρίση. Το ποιο δικαίωμα υπερτερεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εξαρτάται από την ειδική κανονιστική αξία που βαρραίνει το

⁹ Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2000/C 364/01). Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

¹⁰ Hoboken, d. J. (2013). *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember. Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment*. Amsterdam.

¹¹ Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φερενίκη. (2012). Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου*. (Vol 2), σσ. 277

κάθε δικαίωμα στα πλαίσια της κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.¹²

2. Κεφάλαιο 2:Υπόθεση: C-131/12 Google Spain v Agencia Espanola

2.1 Περιγραφή Υπόθεσης

Στις αρχές του 1998, μια εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας στην Ισπανία η La Vanguardia, δημοσίευσε στην έντυπη έκδοσή της δύο ανακοινώσεις για πλειστηριασμούς ακινήτων κατόπιν κατάσχεσης που επιβλήθηκε λόγω κοινωνικό - ασφαλιστικών οφειλών. Ως κύριος των ακινήτων ήταν ο Mario Costeja González. Η εφημερίδα αυτή κυκλοφόρησε αργότερα από τον εκδότη της και σε ηλεκτρονική μορφή με online πρόσβαση.¹³

Τον Νοέμβριο του 2009 το συγκεκριμένο πρόσωπο επικοινωνήσε με τον εκδότη της εφημερίδας ισχυριζόμενο ότι όταν το όνομα και τα επώνυμά του εισάγονταν στην μηχανή αναζήτησης της Google, εμφανιζόταν παραπομπή στην ιστοσελίδα της εφημερίδας που περιλάμβανε τις εν λόγω ανακοινώσεις. Το πρόσωπο αυτό επισήμανε ότι η επίμαχη διαδικασία είχε ολοκληρωθεί και διευθετηθεί πλήρως και ότι δεν δημιουργούσε πλέον κανένα ζήτημα. Ο εκδότης απάντησε ότι η διαγραφή των δεδομένων του προσώπου αυτού ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί, καθώς η δημοσίευσή τους είχε πραγματοποιηθεί βάσει εντολής του ισπανικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Τον Φεβρουάριο 2010 το εν λόγω πρόσωπο επικοινωνήσε με την Google Spain και ζήτησε να πάψουν να εμφανίζονται μεταξύ των αποτελεσμάτων αναζήτησης οι σύνδεσμοι προς την εφημερίδα, όταν εισάγεται το όνομα και τα επώνυμά του στη μηχανή αναζήτησης της Google. Η Google Spain διαβίβασε το αίτημα αυτό στην Google Inc., η οποία εδρεύει την Καλιφόρνια των Ηνωμένων Πολιτειών, θεωρώντας ότι αυτή ήταν η εταιρία που παρείχε την υπηρεσία αναζήτησης στο Διαδίκτυο.

¹² Hoboken, d. J. (2013). *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember. Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment*. Amsterdam.

¹³ Recent Cases. International Law – Protection of Personal Data – Court of Justice of the European Union Creates Presumption That Google Must Remove Links to Personal Data Upon Request. Case C-131/12, Google Spain SL v. Agencia Española de Protección de Datos. (2014). *Harvard Law Review*. (Vol. 128). σσ. 735

Κατόπιν αυτού, ο Mario Costeja González υπέβαλε καταγγελία ενώπιον της Agencia Española de Protección de Datos (ισπανική αρχή προστασίας δεδομένων, AEPD) κατά του εκδότη και της Google. Με απόφαση της 30ής Ιουλίου 2010, ο διευθυντής της AEPD έκανε δεκτή την καταγγελία κατά των Google Spain και Google Inc., καλώντας τες να αποσύρουν τα δεδομένα από τα ευρετήριά τους και να καταστήσουν αδύνατη τη μελλοντική πρόσβαση σε αυτά. Εντούτοις, απέρριψε την καταγγελία κατά του εκδότη, με το σκεπτικό ότι η δημοσίευση των δεδομένων στον τύπο έγινε σύμφωνα με τον νόμο. Οι Google Inc. και Google Spain άσκησαν δύο προσφυγές ενώπιον του Audiencia Nacional (Ανώτερο Δικαστήριο, Ισπανία) με αίτημα την ακύρωση της απόφασης της AEPD. Στο πλαίσιο αυτό, το ισπανικό δικαστήριο υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.¹⁴

2.2 Προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στην σημερινή εποχή, η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής έχει αποκτήσει μεγάλη σημασία. Υλικοί φορείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα, μπορούν να είναι εκτεθειμένοι σε ψηφιακή μορφή σε παγκόσμια κλίμακα. Υπάρχουν τρεις περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Η πρώτη είναι η δημοσίευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ιστοσελίδα στο διαδίκτυο (source web page). Η δεύτερη περίπτωση είναι αυτή κατά την οποία μια μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο (internet search engine) εμφανίζει αποτελέσματα της αναζήτησης τα οποία κατευθύνουν τον χρήστη του διαδικτύου στην ιστοσελίδα προέλευσης. Η τρίτη περίπτωση, η οποία γίνεται λιγότερο αντιληπτή, είναι αυτή κατά την οποία ο χρήστης του διαδικτύου πραγματοποιεί αναζήτηση χρησιμοποιώντας μια μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο και, στο πλαίσιο αυτό, ορισμένα από τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του, όπως η διεύθυνση IP από την οποία γίνεται η αναζήτηση, μεταφέρονται αυτομάτως στον

¹⁴ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ANAKOINΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 77/13. Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González. 25 Ιουνίου 2013. Λουξεμβούργο: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-06/cp130077el.pdf>

πάροχο της υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο. Η εν λόγω υπόθεση ανήκει στην δεύτερη περίπτωση.¹⁵

Ο γενικός εισαγγελέας Niilo Jääskinen στις προτάσεις του εξετάζει πρώτα το ζήτημα του εδαφικού πεδίου εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία δεδομένων. Η βασική παράμετρος από την οποία εξαρτάται η εφαρμογή της οδηγίας αυτής είναι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να γίνεται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας επί του εδάφους κράτους - μέλους. Ωστόσο, η Google διατείνεται ότι στην Ισπανία δεν γίνεται καμία επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της δικής της μηχανής αναζήτησης. Η Google Spain ενεργεί απλώς ως εμπορικός αντιπρόσωπος της Google όσον αφορά τις διαφημιστικές της δραστηριότητες. Συνεπώς, κατά την άποψή του, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται στο πλαίσιο εγκατάστασης όταν η τελευταία συνδέεται με υπηρεσία συνιστάμενη στην πώληση διαφήμισης κατευθυνόμενης προς τον πληθυσμό κράτους - μέλους, ακόμη και στην περίπτωση που οι τεχνικές ενέργειες της επεξεργασίας δεδομένων εντοπίζονται σε άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτες χώρες. Ως εκ τούτου, ο N. Jääskinen προτείνει στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται ότι πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας. Συνεπώς, η εθνική νομοθεσία για την προστασία δεδομένων έχει εφαρμογή σε πάροχο υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης όταν αυτός ιδρύει σε κράτος μέλος, με σκοπό την εμπορική προώθηση και την πώληση διαφημιστικού χώρου στη μηχανή αναζήτησης, γραφείο το οποίο κατευθύνει τη δραστηριότητά του στον πληθυσμό του εν λόγω κράτους.

Δεύτερον, όσον αφορά το νομικό καθεστώς της Google ως παρόχου υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης στο Διαδίκτυο, ο N. Jääskinen υπενθυμίζει ότι το 1995, όταν εκδόθηκε η οδηγία 95/46, το Διαδίκτυο και οι μηχανές αναζήτησης αποτελούσαν νέα φαινόμενα και η σημερινή τους εξέλιξη δεν είχε προβλεφθεί από τον κοινοτικό νομοθέτη. Εκφράζει την άποψη ότι η Google δεν μπορεί να χαρακτηριστεί γενικά ως «υπεύθυνος επεξεργασίας» των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που εμφανίζονται σε ιστοσελίδες τις οποίες επεξεργάζεται, υπεύθυνος ο οποίος, κατά την οδηγία 95/46,

¹⁵ Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Niilo Jääskinen. (2013). Υπόθεση C-131/12. InfoCuria – Νομολογία του Δικαστηρίου. Λουξεμβούργο: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=138782&doclang=EL>

φέρει την ευθύνη για την τήρηση των κανόνων προστασίας δεδομένων. Επομένως, Επομένως, η εθνική αρχή προστασίας δεδομένων δεν μπορεί να απαιτεί από πάροχο υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης στο Διαδίκτυο να αποσύρει πληροφορίες από το ευρετήριο του, πλην των περιπτώσεων στις οποίες ο εν λόγω πάροχος δεν έχει συμμορφωθεί προς τους κώδικες αποκλεισμού ή δεν έχει εκτελεστεί αίτημα ορισμένου ιστοτόπου για την ενημέρωση της κρυφής μνήμης.

Τρίτον, η οδηγία δεν θεσπίζει γενικό «δικαίωμα στη λήθη». Επομένως, έναντι των παρόχων υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης στο Διαδίκτυο δεν μπορεί να αντιτάσσεται τέτοιο δικαίωμα βάσει της οδηγίας 95/46, ακόμη και αν αυτή ερμηνευθεί σε αρμονία με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα προβλεπόμενα στην οδηγία δικαιώματα στη διόρθωση, στη διαγραφή και στο κλείδωμα δεδομένων αφορούν δεδομένα των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οδηγίας, ιδίως λόγω του ελλιπούς ή του ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων. Τέτοια περίπτωση προφανώς δεν συντρέχει στο πλαίσιο της κρινόμενης υπόθεσης.¹⁶

2.3 Απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, χωρίς όμως να είναι δεσμευτικές, η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου αποφάνθηκε την δικαίωση του Mario Costeja González. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης συλλέγει δεδομένα, τα οποία είναι δημοσιευμένα στο διαδίκτυο κατά την έννοια της οδηγίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης είναι ο «υπεύθυνος» της επεξεργασίας κατά την έννοια της οδηγίας, δεδομένου ότι αυτός καθορίζει τους σκοπούς και τους τρόπους επεξεργασίας. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι αν η δραστηριότητα της μηχανής αναζήτησης θίγει σε μεγάλο βαθμό τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού

¹⁶ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 77/13. Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González. 25 Ιουνίου 2013. Λουξεμβούργο: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-06/cp130077el.pdf>

χαρακτήρα, ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αυτής πρέπει να διασφαλίζει ότι η εν λόγω δραστηριότητα ανταποκρίνεται στην στις απαιτήσεις της οδηγίας.

Όσον αφορά το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Google Spain αποτελεί θυγατρική της Google Inc. επί του ισπανικού εδάφους και ως εκ τούτου «εγκατάσταση» κατά την έννοια της οδηγίας. Το Δικαστήριο απορρίπτει το επιχείρημα ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Google Search δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης αυτής στην Ισπανία. Στη συνέχεια, όσον αφορά την έκταση της ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτός έχει την υποχρέωση να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην οποία προβαίνει ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης παρέχει σε κάθε χρήστη του διαδικτύου, τη δυνατότητα να αποκτά, μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων, μια συστηματική επισκόπηση των διαθέσιμων στο διαδίκτυο πληροφοριών σχετικά με το εν λόγω πρόσωπο. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν δυνητικά διάφορες πτυχές της ιδιωτικής ζωής και ότι, χωρίς τη μηχανή αναζήτησης, θα ήταν αδύνατο ή εξαιρετικά δυσχερές να διασταυρωθούν. Κατά τον τρόπο αυτό, οι χρήστες του διαδικτύου έχουν τη δυνατότητα να σχηματίζουν ένα σχετικά λεπτομερές προφίλ των προσώπων για τα οποία έχουν πραγματοποιήσει αναζήτηση.

Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι πρέπει να αναζητείται η δίκαιη εξισορρόπηση ιδίως μεταξύ του συμφέροντος αυτού και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, ιδίως του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τέλος, η ερώτηση σχετικά με το αν η οδηγία παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να ζητήσει να απαλειφθούν από τον κατάλογο αποτελεσμάτων οι σύνδεσμοι προς ιστοσελίδες διότι επιθυμεί να «λησμονηθούν», μετά την παρέλευση ορισμένου χρόνου, οι σχετικές με το πρόσωπό του πληροφορίες που περιέχονται εκεί, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, εφόσον κατόπιν αίτησης του

υποκειμένου των δεδομένων διαπιστωθεί ότι η εμφάνιση των συνδέσμων αυτών στον κατάλογο αποτελεσμάτων είναι, επί του παρόντος, ασύμβατη με την οδηγία, οι πληροφορίες και οι σύνδεσμοι που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό πρέπει να διαγραφούν. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να απευθύνει σχετικές αιτήσεις στον φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης ο οποίος οφείλει να εξετάζει δεόντως τη βασιμότητά τους. Όταν ο υπεύθυνος της επεξεργασίας δεν ανταποκρίνεται στις αιτήσεις αυτές, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να αποταθεί στην αρχή ελέγχου ή στις δικαστικές αρχές προκειμένου αυτές να προβούν στους απαραίτητους ελέγχους και να επιβάλουν στον υπεύθυνο τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων.¹⁷

Συμπεράσματα

Αν και υπάρχουν πολλοί σκεπτικιστές για την κατοχύρωση του δικαιώματος στην λήθη, αποτελεί, ωστόσο, ένα μικρό βήμα προόδου που βοηθάει τη ζυγαριά να γείρει υπέρ του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων. Η υπόθεση του Mario Costeja González είναι ουσιαστικά ο εναρκτήριο λόγος της κατοχύρωσης του εν λόγω δικαιώματος. Σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου, εκτός των άλλων, το ζήτημα της διαγραφής δεδομένων είναι πλέον αντικείμενο που θα κρίνεται από τις Εθνικές Αρχές Προσωπικών Δεδομένων. Δεν έχει σημασία αν απέναντί μας βρίσκεται μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου. Ο καθένας από εμάς έχει το δικαίωμα να ζητά από την Εθνική Αρχή να κρίνει αν κάτι πρέπει να αφαιρεθεί από τις μηχανές αναζήτησης, ώστε κάτι που μας αφορά να μπορεί να ξεχαστεί. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι το δικαίωμα στη λήθη θα μας βοηθήσει στην καλύτερη διαχείριση των κινδύνων που κρύβει το διαδίκτυο για την προστασία δεδομένων. Όταν δεν επιθυμούμε πλέον την επεξεργασία των δεδομένων μας και εφόσον δεν συντρέχουν νόμιμοι λόγοι για τη διατήρησή τους, τα δεδομένα θα διαγράφονται. Οι κανόνες έχουν ως στόχο την ενίσχυση των δικαιωμάτων των ατόμων και όχι τη διαγραφή γεγονότων του παρελθόντος ή τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης και του Τύπου.

¹⁷ InfoCuria – Νομολογία του Δικαστηρίου:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=133996>

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Bennet, S. C. (2012). The "Right to Be Forgotten": Reconciling EU and US Perspectives. *Berkeley Journal of International Law* (Vol. 30), σσ. 161-162

European Commission. Press Release Database. (2015). Η Επιτροπή προτείνει τη σφαιρική μεταρρύθμιση των κανόνων περί προστασίας δεδομένων με σκοπό την αύξηση του ελέγχου που οι χρήστες ασκούν επί των δεδομένων τους και τη μείωση των εξόδων για τις επιχειρήσεις. IP/12/46

Hoboken, d. J. (2013). *The Proposed Right to be Forgotten Seen from the Perspective of Our Right to Remember. Freedom of Expression Safeguards in a Converging Information Environment*. Amsterdam.

InfoCuria – Νομολογία του Δικαστηρίου: HYPERLINK

"<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=133996>"

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=133996>

Koops Bert-Jaap. (2012) *Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the "Right To Be Forgotten" in Big Data Practice*. Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series, No. 08/2012: HYPERLINK
"http://ssrn.com/abstract=1986719" <http://ssrn.com/abstract=1986719>

Recent Cases. International Law – Protection of Personal Data – Court of Justice of the European Union Creates Presumption That Google Must Remove Links to Personal Data Upon Request. Case C-131/12, Google Spain SL v. Agencia Española de Protección de Datos. (2014). Harvard Law Review. (Vol. 128). σσ. 735

V. Mayer-Schoenberger. (2009). *Delete the Virtue of Forgetting in the Digital Age*, Princeton University Press. σελ. 2.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 77/13. Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση C-131/12 Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González. 25 Ιουνίου 2013. Λουξεμβούργο:

<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-06/cp130077el.pdf>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (1995). *Οδηγία 95/46/EK Για την Προστασία των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και για την Ελεύθερη Κυκλοφορία των Δεδομένων Αυτών*. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αρ. L 28/3. Λουξεμβούργο

Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φερενίκη. (2012). Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου*. (Vol 2), σσ. 277

Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Niilo Jääskinen. (2013). Υπόθεση C-131/12. InfoCuria – Νομολογία του Δικαστηρίου. Λουξεμβούργο:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=138782&doclang=EL>

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2000/C 364/01). Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf